

Αξιολόγηση της μη Αξιολόγησης: Μαρασμός της Εκπαίδευσης

Προοίμιο:

Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου κινείται προς δυο κύριες κατευθύνσεις: **αξιολόγηση υποδομής**, οργάνωσης και λειτουργίας του Σχολείου (γιατί οι παράγοντες αυτοί επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά το έργο του εκπαιδευτικού) και **αξιολόγηση του διδακτικού έργου** του εκπαιδευτικού: (προετοιμασία¹ της διδασκαλίας του και πραγματοποίησή της και διόρθωση γραπτών κειμένων των μαθητριών / μαθητών: εκθέσεις ιδεών ανά 15/θήμερο και προχείρων διαγωνισμών ανά τετράμηνο).

Ο θεσμός της παραδοσιακής αξιολόγησης αφέθηκε να «χαλαρώσει» από το 1982-83 κάτω από την καταδικαστική ανάμνηση ότι ο θεσμός του Επιθεωρητή ήταν καταπιεστικός έως και εξευτελιστικός για τον εκπαιδευτικό της αίθουσας διδασκαλίας και αναξιόπιστος ως προς τη δικαιοκρισία του επιθεωρητή, κάτι που μπορεί να συνέβαινε περιστασιακά σε εποχή ιδεολογικής καταπίεσης των πολιτών από το «επίσημο» κράτος, όχι μόνο στον τομέα της Εκπαίδευσης (δεκαετία του 1950, επταετία της δικτατορίας).

Προσωπικά βίωσα και μια περίοδο κάπως «καταπιεστικής» λειτουργίας του θεσμού ως εκπαιδευτικός στην αίθουσα διδασκαλίας (από το 1959 ως το 1976) και μια περίοδο απλής θέασης των εξελίξεων (από το 1976 ως το 1997) ως μέλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, που είχε και την ευθύνη επιμορφωτικών σεμιναρίων για τους εκπαιδευτικούς της βάσης, λειτουργούς της αγίας έδρας της σχολικής αίθουσας. Κατά την πρώτη περίοδο και η απλή **προσδοκία** ότι ενδέχεται να εμφανιστεί απροειδοποίητα ο Επιθεωρητής λειτουργούσε ως κίνητρο ακοίμητης καθημερινής φροντίδας για την αναγκαία προετοιμασία της διδασκαλίας για την επόμενη εργάσιμη μέρα. Και η περίοδος αυτή υπήρξε **ευεργετική** για μένα: δέχτηκα στην αίθουσα διδασκαλίας 5-6 φορές τον επισκέπτη επιθεωρητή και ανεξάρτητα από το μορφωτικό ανάστημά του, ανεξάρτητα από τη δικαιοκρισία του, ανεξάρτητα από το πόσο με ενθουσίασε η έκθεση / αξιολόγηση που έκανε για μένα, σε όλες τις περιπτώσεις άκουσα μετά τη διδασκαλία μου μια παιδαγωγική συμβουλή

¹ **Προετοιμασία** μου για τις ώρες διδασκαλίας την επόμενη μέρα σήμαινε από πλευρά καθαρά εκπαιδευτική:

- Να διαβάσω προσεκτικά τις λίγες σελίδες των σχολικών βιβλίων, τις οποίες σχεδίαζα να διδάξω,
- Να υπογραμμίσω τα κύρια σημεία που όφειλα πιο προσεκτικά να αναλύσω.
- Να υπογραμμίσω καινούργιες έννοιες που έκρινα ότι είναι ανάγκη να τις διευκρινίσω.
- Να ετοιμάσω ερωτήματα που να κινητοποιούν τη σκέψη και έκφραση των μαθητριών / μαθητών.
- Ενδεχόμενα να διαβάσω σε άλλα βιβλία κάτι που έκρινα αναγκαίο ή χρήσιμο για τη δική μου κατάρτιση.
- Να ετοιμάσω σύντομο μνημόνιο των 10 στίχων για το πώς θα κινηθώ κατά τη διδασκαλία μου κάθε διδακτική ώρα.

για κάποια ατέλεια της δικής μου διδασκαλικής προσπάθειας. Η συμβουλή ακούστηκε από εκπαιδευτικό πιο έμπειρο, εγγράμματο, την ώρα που φάνηκε η δική μου ατέλεια και διατυπώθηκε εύστοχα και λακωνικά, ώστε να μείνει για μένα ως χρήσιμος οδηγός στα επόμενα βήματά μου, τόσο χρήσιμος, ώστε να τη θυμάμαι τη συμβουλή όλες τις φορές που μπήκα σε αίθουσα διδασκαλίας, σεμιναρίου, συνεδρίου, συνεδρίασης, τηλεοπτικής εκπομπής από τότε ως σήμερα.

Ένα δείγμα: νεοδιόριστος σε νεοσύστατο δημόσιο σχολείο στη Βόνιτσα δέχτηκε τον Αντώνη Κατσουρό για επιθεώρηση του έργου μου (1963-64). Δίδασκα κάτι στην Δ΄ τάξη του εξατάξιου τότε Γυμνασίου. Παρακολούθησε από το τελευταίο θρανίο αμίλητος. Τον έβλεπα κάτι να γράφει (ίσως και σημείωμα για τις δικές του κινήσεις). Εγώ πάντως νόμιζα ότι κάτι σημειώνει από η δική μου «σοφία». Καμάρινα και συνέχιζα....

Με τη λήξη της διδακτικής ώρας τα παιδιά έφυγαν αστραπιαία, για να λυτρωθούν από την ακινησία και να πάρουν αέρα ύστερα από τη δοκιμασία αντοχής που τους επέβαλε η δική μου «σοφία». Ο Αντώνης Κατσουρός κινήθηκε από το βάθος της αίθουσας, με πλησίασε και μου είπε με έκφραση πολύ ευγενική και με λίγο χαμόγελο: «αγαπητέ Βώρο, λέω αυτή τη φορά να μη σου κάνω έκθεση». Ξαφνιάστηκα, για τον πρόσθετο λόγο ότι χρειαζόμουνα υπηρεσιακή έκθεση, για να μπορώ να λάβω μέρος σε εξετάσεις του Ι.Κ.Υ. (Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών), και προσπάθησα να πω κάτι ως διαμαρτυρία. Μου απάντησε με μια αφοπλιστική ερώτηση: «Θέλεις, τώρα που θα χτυπήσει το κουδούνι να μπούμε στην ίδια αίθουσα και να ρωτήσεις τα παιδιά κάτι από αυτά που δίδαξες πιο μπροστά»; Ζαλίστηκα από το απροσδόκητο άκουσμα, που κατέληξε στην παρακάτω σοφή κρίση του: «Είπες ωραία πράγματα και ενδιαφέροντα, αλλά μιλούσες πάνω από τα κεφάλια των παιδιών»². Η διάγνωση – συμβουλή του με συνοδεύει ως σήμερα. Και θυμάμαι πάντα τη συμβουλή του Κατσουρού, γιατί ήταν **η κατάλληλη συμβουλή από τον κατάλληλο (έμπειρο ασπρομάλλη) άνθρωπο, την κατάλληλη για μένα στιγμή, που η συμβουλή / οδηγία του μπορούσε να εγγραφεί για πάντα στη μνήμη μου.**

Τι σημαίνει, λοιπόν αξιολόγηση για τον εκπαιδευτικό; Έλεγχος ή συμβουλή αξιοποιήσιμη;

Τι συμβαίνει στην Εκπαίδευση, ειδικά στη Δευτεροβάθμια από τότε (1982-83) που αφέθηκε σε πορεία χαλάρωσης ή μαρασμού ο θεσμός της αξιολόγησης / συμβουλής; Για να μη μακρηγορήσω με πολιτική κριτική (που την αποφεύγω), προχωρώ στη διατύπωση γνώμης ως άτομο με

² Πέντε ή έξι χρόνια αργότερα εγώ διάβαζα ένα βιβλίο με τον τίτλο: **The Art of Teaching** και βρήκα μια διαπίστωση – οδηγία αντίστοιχη: «Don't teach above their heads» (μη διδάσκετε πάνω από το κεφάλι των παιδιών, πάνω από τη μαθησιακή δεκτικότητά τους).

κάποια εμπειρία και ενημέρωση στα εκπαιδευτικά δρώμενα ή παραλειπόμενα. Νομίζω ότι προωθείται σταδιακά ο μαρασμός, γιατί:

- Έλειψε, όπως προσημείωσα, η συμβουλή από τον κατάλληλο άνθρωπο, στην κατάλληλη ώρα της όποιας ορατής ή μη ορατής ατέλειας, στην πιο κατάλληλη στιγμή γι' αυτόν που θα την άκουε.
- Έλειψε η προσδοκία ότι ενδέχεται να μου έρθει απρόσκλητος επισκέπτης και να εκτεθώ για κάποια ατέλεια ή παράλειψή μου ή μη προετοιμασία μου (προσωπικά το ομολογώ αυτό για την ταπεινότητά μου, όχι για τους άλλους)³. Αν μου ζητήσει ο επισκέπτης να δει τα τετράδια Εκθέσεων (πόσες έκανα κι αν τις διόρθωσα; αν έχω σημειώσει κάποια υπόδειξη ή συμβουλή στο μαθητή; κάποια πρόταση ενθαρρυντική); Αν μου ζητήσει να δει τα γραπτά των παιδιών από κάποιο πρόχειρο διαγώνισμα; τυχόν παραλείψεις μου σε αυτούς τους τομείς μειώνουν την αποδοτικότητά μου στο κοινό δημόσιο σχολείο που στεγάζει τους πολλούς..., τους μη έχοντες.... Αμάρτημα διπλό.

Η πολιτική ηγεσία δυσκολεύομαι να δεχτώ ότι δεν είχε κάποια ενημέρωση ή ότι συνειδητά αγνόησε το πρόβλημα της μη αξιολόγησης, για «να αποφύγει το πολιτικό κόστος», αν επιχειρήσει επαναφορά του θεσμού της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού για το έργο του. Αλλά οι γονείς και κηδεμόνες, που πονούν και αγωνιούν και πληρώνουν τις συνέπειες, που φορολογούνται για να υπάρχει δημόσια εκπαίδευση, δεν έχουν δικαίωμα γνώμης; Μήπως κάποια αόρατη δύναμη τους αποτρέπει ή τους απαγορεύει να έχουν γνώμη; Μήπως άλλη δύναμη επιβλητική τους υποδεικνύει να μην ανησυχούν για τέτοια ζητήματα και «να αποφεύγουν τον πραγματικό δημόσιο διάλογο περί παιδείας», γιατί είναι απώλεια χρόνου και αναλύσκεται σε άσκοπη φλυαρία⁴;

Ποιες οι συνέπειες, λοιπόν, για τη Γενική Εκπαίδευση, ειδικά τη Δευτεροβάθμια⁵;

- Κάποιοι γονείς εύλογα αναζητούν άλλους δρόμους εκπαίδευσης για τα παιδιά τους (ανάλογη προς τα οικονομικά τους).
- Κάποιοι εκπαιδευτικοί πληγώνονται από την ισοπέδωση και κινούνται προς την αδιαφορία ή τη φυγή.
- Κάποιοι –στα ανθρώπινα κατανοητό κι αυτό – στρέφουν και σε άλλες δραστηριότητες την προσοχή τους.
- Η πολιτική ηγεσία δεν έχει εκθέσεις αξιολόγησης για το προσωπικό

³ Μολονότι από τη φύση ακούρατος, αλλά από συνήθεια μελετηρός, προτιμούσα να διαβάζω αυτά που μου άρεσαν ή συνδέονταν με προσωπικές επιδιώξεις μου παρά να διορθώνω τα γραπτά των παιδιών. Η προσδοκία όμως ότι ενδέχεται να 'ρθει κάποιος να με αξιολογήσει με έφερνε στη γραμμή της φροντίδας για τα παιδιά

⁴ Στο διαδίκτυο, www.voros.gr, έχει προωθηθεί άρθρο με τίτλο: Γιατί αποφεύγουν τον πραγματικό δημόσιο διάλογο περί παιδείας;

⁵ Σημείωσα το: ειδικά για τη Δευτεροβάθμια για το λόγο ότι σε αυτήν υπηρέτησα και γι' αυτήν νομίζω ότι κάτι περισσότερο γνωρίζω.

πλήρεις και δεσμευτικές και ενδέχεται μοιραία να άγεται στις επιλογές της για προαγωγές σε επίζητες θέσεις με κριτήρια κομματικής αφοσίωσης και εμπιστοσύνης, κάτι που απεύχονται, νομίζω, οι εκπαιδευτικοί.

- Οι λοιποί εκπαιδευτικοί, που αγνοήθηκαν, δε συμπαθούν τους θεωρούμενους ως «ευνοημένους» και γίνονται λιγότερο πρόθυμοι να τους ακούν για υπηρεσιακά ζητήματα / καθήκοντα.

- Οι πιο άξιοι, που τυχόν παραμερίζονται, δουλεύουν με λιγότερη προθυμία.

Όλα τα συμπτώματα της μη αξιολόγησης συμβάλλουν στο μαρασμό της Εκπαίδευσης. Το μόνο ευοίωτο μήνυμα των ημερών μας είναι ότι πολλοί εκπαιδευτικοί ως άτομα, ως σύλλογοι σχολείων, ως τοπική ΕΛΜΕ απάντησαν θετικά στο μήνυμα περί αυτοαξιολόγησης, ανεξάρτητα από την αρνητική τοποθέτηση της ΟΛΜΕ. Βέβαια η αυτοαξιολόγηση είναι άλλης υφής διαδικασία σεβαστή, αλλά προηγείται η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού από τον επιστημονικά ώριμο και έμπειρο στην εκπαιδευτική πράξη Σύμβουλο.

Επίλογος

Μου φαίνεται ότι η μη συστηματική και υποχρεωτική αξιολόγηση του εκπαιδευτικού για το έργο του:

α'. Αδικεί άμεσα και έμμεσα τον ίδιο, του στερεί μια χρήσιμη και μάλλον αντικειμενική συμβουλή.

β'. Αδικεί τα παιδιά των πολλών, δηλ. των φτωχών άμεσα και έμμεσα.

γ'. Αδικεί και τους εκπαιδευτικούς, γιατί επωμίζονται την ευθύνη των ατελειών της δημόσιας εκπαίδευσης και άθελα συμβάλλουν στη φυγή πολλών προς την ιδιωτική, που είναι βέβαια προσιτή μόνο για τους έχοντες.

δ'. Βλάπτει και τη δημόσια οικονομία της χώρας γιατί στρέφει ολοένα και περισσότερους προς τα ξένα σχολεία που λειτουργούν εδώ και προς την εκπαίδευση στο εξωτερικό.

ε'. Μοιραία διευκολύνει εκείνες τις δυνάμεις που ενδιαφέρονται για **άρση μονιμότητας** των εκπαιδευτικών του Δημόσιου Σχολείου, ώστε να γίνουν πιο πειθαρχικοί όχι μόνο για τον τρόπο διδασκαλίας αλλά και για το ιδεολογικό περιεχόμενό της. Προς αυτή την κατεύθυνση άγονται και άγουν άθελά τους οι φερόμενοι ως προοδευτικοί. Ανοίγουν το δρόμο ώστε τα παιδιά τους να γίνουν «ευπειθέστατοι» πολίτες για το καλό της κοινωνίας. Και διευκολύνουν τους έχοντες και κατέχοντες για εύκολη σταδιοδρομία με παραμερισμό των φτωχών.

Φ. Κ. Βώρος, Ph. D.,
επίτιμος Σύμβουλος του Παιδαγ. Ινστιτούτου